

Postadres: Postbus 70012
3000 KP Rotterdam
Website: www.rotterdam.nl

Van: Lydia Hameeteman
Telefoon: 14 010
E-mail: bbo@rotterdam.nl

Uw kenmerk: 23bb001824, 23bb001825,
23bb001826

Ons kenmerk: M2303-4121 - 23bo004763

Bijlage(n): 2

Onderwerp: Voortgang gebiedsaanpakken
aardgasvrij

Datum: 3 mei 2023

Aan de commissie
Mobiliteit, Haven, Economie en Klimaat

Beste commissieleden,

In het coalitieakkoord Één Stad staat de ambitie dat Rotterdam een veilige, schone en groene stad moet zijn. De transitie hiernaartoe moet voor alle Rotterdammers betaalbaar zijn. In het Klimaatactieplan Rotterdam (KAR) (commissiebespreking voorzien op 17 mei 2023) laat ons college zien hoe we uitvoering geven aan deze ambities.

De warmtetransitie is één van die ambities. In 2050 gebruiken we geen aardgas meer voor het verwarmen van gebouwen en tapwater. Ook koken we elektrisch. Door de energiecrisis is de urgentie om onafhankelijk te worden van fossiele brandstoffen alleen maar groter geworden.

In deze voortgangsbrief informeer ik u over de:

- uitvoering van de Rotterdamse Transitievisie Warmte (RTVW, 21bb4760);
- uitvoering van de afspraken in het coalitieakkoord;
- voorbereidingen voor het Warmteprogramma;
- voortgang van de uitvoering in de lopende gebiedsaanpakken.

Tot slot ga ik in op enkele toezeggingen waarvan ik voorstel om die als afgedaan te beschouwen:

- Lobbybrief Tweede Kamer over randvoorwaarden energietransitie (23bb001824);
- Voortgangsrapportage nieuwe Warmtewet (23bb001825);
- Toezegging over compensatie bewoner Bospolder-Tussendijken energietransitie (23bb001826).

In het vervolg wordt u periodiek geïnformeerd over de voortgang van de gebiedsaanpakken via de voortgangsrapportages van het KAR en de verantwoordingsmomenten in de P&C cyclus.

Uitvoering Rotterdamse Transitievisie Warmte

In de RTVW zijn de huidige gebiedsaanpakken opgenomen. Ook zijn gebieden opgenomen die kansrijk zijn om voor 2030 als nieuwe gebiedsaanpakken te starten.

Er kunnen nieuwe aanpakken worden gestart als een aantal randvoorwaarden door het Rijk is ingevuld. Hieronder vat ik samen hoe het hiermee staat:

1. Compensatie uitvoeringskosten gemeenten

Het Rijk heeft middelen beschikbaar gesteld voor de uitvoeringskosten van het Klimaatakkoord. Voor de uitvoeringskosten van nieuwe gebiedsaanpakken komt het Rijk nog met extra middelen. Dit wordt het plandeel genoemd. De hoogte en de voorwaarden voor het plandeel zijn nog onduidelijk. Om nieuwe gebiedsaanpakken te starten, is duidelijkheid hierover nodig.

2. Voldoende middelen voor woningcorporaties

Woningcorporaties hebben meer investeringsruimte gekregen door de afschaffing van de verhuurdersheffing. In het landelijke woonakkoord is opgenomen dat een deel van deze investeringsruimte bestemd is voor het aardgasvrij maken van hun vastgoed.

3. Oplossing onrendabele top warmtenetten

Er komt een nieuwe subsidieregeling voor de aanleg van warmte-infrastructuur: de Warmte Investeringssubsidie (WIS). Deze subsidie is voor de aanleg van warmtenetten en kan door warmtebedrijven worden aangevraagd. De WIS wordt waarschijnlijk vanaf 1 juni aanstaande opengesteld.

4. Aanvullende subsidies voor VvE's en woningeigenaren

Er zijn ook subsidies en leningen voor gebouweigenaren voor de aansluiting op een warmtenet. Eigenaren moeten in huis veel aanpassingen doen om aan te sluiten op een warmtenet. Deze in pandige kosten kunnen hoog zijn. De huidige subsidies zijn in veel gevallen onvoldoende om Rotterdammers een betaalbaar aanbod te kunnen doen. Ook zijn de subsidies versnipperd en lastig te combineren met een gebiedsgerichte aanpak voor de aanleg van een collectief warmtenet. Daarom heb ik een voorstel naar de leden van de Tweede Kamer gestuurd om de benodigde financiële middelen beter te laten aansluiten op de wijkaanpak en te borgen dat alle bewoners in een gebied een betaalbaar aanbod krijgen. Dit voorstel vindt u in bijlage 2.

5. Bevoegdheden voor gemeenten

Het Rijk heeft de afgelopen tijd gewerkt aan nieuwe wetgeving: de Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie (Wgiw) en de Wet collectieve warmtevoorziening (Wcw). Deze wetten geven gemeenten meer bevoegdheden. Met de Wgiw krijgen gemeenten bijvoorbeeld de mogelijkheid om het voorkeursalternatief voor aardgas te bepalen en om een einddatum te verbinden aan het aardgas in wijken.

Uitvoering afspraken coalitieakkoord

Het KAR laat zien dat er werk aan de winkel is om op schema te blijven richting 2030 en op tijd aardgasvrij te zijn. Volgens de RTVW zouden er in 2030 85.000 aardgasaansluitingen in aanpak moeten zijn. Zoals hierboven aangegeven, werkt het Rijk eraan om de randvoorwaarden hiervoor op orde te krijgen. Om ondertussen toch meters te kunnen maken, maak ik de lopende gebiedsaanpakken af en ondersteun ik een aantal marktinitiatieven in de verkenninggebieden uit de RTVW.

In Hillegersberg/Schiebroek loopt er bijvoorbeeld een initiatief waar drie woningcorporaties willen aansluiten op een warmtenet dat gevoed wordt met warmte uit een datacenter. In Ommoord zijn de woningcorporaties en een aantal VvE's in gesprek met Eneco om aan te sluiten op stadsverwarming.

En voor Oude Noorden/ Agniesebuurt heeft Eneco vanuit het consortium Nieuwe Warmte Nu! 16 miljoen euro van het Groeifonds gekregen om een warmtenet te ontwikkelen. De gemeente faciliteert deze ontwikkelingen en kijkt of met subsidies vanuit het Rijk de particuliere eigenaren ook een betaalbaar aanbod kunnen krijgen.

In de overige verkenningengebieden uit de RTVW kan een gebiedsaanpak starten als er voldoende middelen zijn voor de uitvoeringskosten en om een betaalbaar aanbod te doen aan de eigenaren in het gebied. Als we de aanpak niet kunnen combineren met de rioolvervanging, wordt er alvast ruimte in de ondergrond gereserveerd voor een toekomstig warmtenet. Dit gebeurt ook in gebieden die later op de planning staan om aardgasvrij te worden, maar waar wel een warmtenet is voorzien.

Vorbereidingen Warmteprogramma

Als de Wgiw in 2024 in werking treedt, wordt de Transitievisie Warmte doorontwikkeld tot een warmteprogramma. Dit programma valt onder de Omgevingswet en is vanaf 2026 verplicht. Om te voldoen aan de nieuwe wetgeving moet de huidige werkwijze worden aangepast.

De huidige RTVW en het Warmteprogramma

De RTVW voldoet nog niet volledig aan de eisen van een Warmteprogramma. Daarom is het nodig om de RTVW om te zetten in een Warmteprogramma. Dit biedt de mogelijkheid om voor de lopende gebiedsaanpakken een Wijk Uitvoeringsplan (WUP) op te stellen en aan de slag te gaan met de bevoegdheden die de nieuwe wet biedt.

In het WUP wordt de aanpak in de wijk beschreven. Hierbij gaat het onder meer om het alternatief voor aardgas, de kosten van dit alternatief, de ruimtelijke inpassing en hoe we bewoners in de wijk informeren en betrekken. Ook wordt een toets gedaan of het aanbod in de wijk betaalbaar is en of alle partijen de aanpak kunnen uitvoeren. Voor de lopende gebiedsaanpakken is dit al voor een groot deel gedaan.

Het Warmteprogramma 2026

Daarnaast start ik met de voorbereiding voor het Warmteprogramma 2026. In dit Warmteprogramma worden de wijken opgenomen waar voor 2035 een gebiedsaanpak aardgasvrij start. Het Warmteprogramma moet elke vijf jaar opnieuw worden vastgesteld. Naast de planning wordt in het Warmteprogramma ook de uitvoering van de gebiedsaanpakken gemonitord.

Nieuwe WAT-kaart: welk alternatief voor aardgas?

De WAT-kaart laat zien wat voor buurten in Rotterdam het goedkoopste alternatief voor aardgas is. De nieuwe WAT-kaart is een van de bouwstenen van het Warmteprogramma 2026. Deze vervangt de huidige WAT-kaart die in de RTVW is opgenomen.

Uit een analyse van de Regionale Energie Strategie (RES) blijkt dat Rotterdam veel potentiële duurzame warmtebronnen heeft, zoals restwarmte, geothermie en aquathermie. Rotterdam heeft zelfs meer warmtebronnen dan er nodig zijn om in de vraag te kunnen voorzien. Tegelijkertijd is er in onze RES-regio een tekort aan schone elektriciteit. De beschikbaarheid van duurzame gassen, zoals biogas en waterstof, is op de korte termijn beperkt. Daarom heeft het gebruik van waterstof als brandstof voor industriële warmte en zwaar- en lange afstandstransport of voor opslag en netstabiliteit de voorkeur. Dit geldt ook voor biomassa.

Uit de huidige WAT-kaart blijkt dat voor de meeste buurten een collectieve warmteoplossing het goedkoopste alternatief is. De wereld staat echter niet stil. Technologische ontwikkelingen gaan door, eisen aan isolatie van gebouwen worden aangescherpt en er komen regelmatig nieuwe oplossingen op de markt. Ook zijn er door opschaling kostenreducties van bepaalde technieken en toepassingen te verwachten. Als voorbereiding op het Warmteprogramma 2026 zal ik eind dit jaar een nieuwe WAT-kaart publiceren.

Gebiedsaanpakken aardgasvrij

Waarom een gebiedsgerichte aanpak?

In veel wijken in Rotterdam is een collectieve warmteoplossing het goedkoopste alternatief voor aardgas. Om een collectieve warmteoplossing te realiseren, is een gebiedsgerichte aanpak nodig.

De gedachte achter een gebiedsgerichte aanpak is dat we het samen beter en goedkoper kunnen. Door de krachten te bundelen kan er werk met werk worden gemaakt, is er minder overlast en blijft de stad bereikbaar. Ook biedt een gebiedsaanpak mogelijkheden om kosten te verlagen en te delen. Dit draagt bij aan een betere betaalbaarheid van de warmtetransitie. Bovendien zijn de gebiedsaanpakken een kans om de leefomgeving van bewoners te verbeteren door (koppel)kansen te verzilveren. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om het aanpakken van wateroverlast in een wijk, het verbeteren van de buitenruimte, het verminderen van energiearmoede en het creëren van werkgelegenheid.

Leren wat er nodig is

In de vorige collegeperiode is in vijf gebieden een gebiedsaanpak aardgasvrij gestart om te leren wat er nodig is om wijken aardgasvrij te maken: Groot-IJsselmonde (Heindijk en Reyeroord), Pendrecht, Rozenburg, Bospolder-Tussendijken en Prinsenland-Het Lage Land. De gebieden zijn zo uitgekozen om ervaring op te doen op verschillende fronten. In stadswijken zoals Bospolder-Tussendijken leren we hoe we kunnen omgaan met een krappe boven- en ondergrond en hoe een warmtenet kan worden gecombineerd met andere opgaven, zoals vergroening. In Heindijk is de aanleg van stadsverwarming onderdeel van het Inrichtingsplan. Terwijl in Pendrecht de aanleg van stadsverwarming grotendeels op zichzelf staat. In niet-concessiegebieden zoals Prinsenland-Het Lage Land wordt er ervaring opgedaan met het aanbesteden van een nieuwe concessie. En in Rozenburg gaan we aan de slag met een model conform de meer 'publieke route' van de Wcw (zie hieronder). Tot slot wordt in Reyeroord geleerd welke aanpak nodig is in een wijk met vooral particuliere woningen.

Werkwijze ontwikkeld

Op basis van de ervaringen die in de gebiedsaanpakken zijn opgedaan, is een werkwijze ontwikkeld voor een gebiedsgerichte aanpak aardgasvrij. Deze aanpak is de basis om ook in andere wijken van Rotterdam een start te maken met een gebiedsaanpak. De aanpak staat beschreven in de RTVW. Binnen de aanpak zijn er drie sporen: een ruimtelijk, technisch-financieel en een sociaal-maatschappelijk spoor.

Leeraanpak

Doordat de gebiedsaanpakken meer richting de uitvoering gaan, verschuift de focus in de leeraanpak. Daarom wordt de leeraanpak herijkt om optimaal te leren van deze fase. Deze nieuwe focus is essentieel voor de opschaling van de gebiedsgerichte aanpak aardgasvrij in onze stad.

Voortgang lopende gebiedsaanpakken

Uw Raad is in mei 2022 geïnformeerd over de stand van zaken van de gebiedsaanpakken aardgasvrij (22bb003597). De uitvoering in de gebiedsaanpakken is inmiddels weer een stuk verder.

Gebiedsaanpakken in Rotterdam-Zuid

Op Zuid zijn in de gebiedsaanpak Heindijk in totaal 320 woningen aangesloten op stadsverwarming. De resterende 48 woningen worden het komende jaar aangesloten. In Pendrecht-Zuid en Reyeroord-West hebben particuliere eigenaren in 2021 een aanbod gehad om over te stappen op stadsverwarming. Deze gebiedsaanpakken staan nu op pauze door de ontwikkelingen rond Warmtebedrijf Rotterdam (WbR) en de investeringsstop van Vattenfall door de Wcw. De gemeente is met Vattenfall in gesprek over mogelijke oplossingen zodat de gebiedsaanpakken snel weer verder kunnen. Daarnaast starten dit jaar de voorbereidingen voor Pendrecht-Noord en Reyeroord-Oost. In Rozenburg stond de aanbesteding stil vanwege de ontwikkelingen rond WbR. In de tussentijd zijn er kookworkshops en een 'Duurzaam wonen'-markt georganiseerd. Dit jaar wordt de gebiedsaanpak verder opgepakt door te verkennen of het gebied op warmte kan overgaan volgens een model dat past bij de meer publieke route van de Wcw.

Gebiedsaanpakken in Rotterdam-Noord

Op Noord is de gebiedsaanpak Bospolder-Tussendijken I al ver in de uitvoering. Er zijn inmiddels 436 woningen van Havensteder aangesloten. De overige 800 woningen van Havensteder volgen. De particuliere woningeigenaren worden samen met VVE010 benaderd met een aanbod om aan te sluiten op stadsverwarming. Hierbij worden de Verenigingen van Eigenaren (VvE's) gestimuleerd om ook andere verduurzamingsmaatregelen te nemen. In Prinsenland – Het Lage Land is de gemeente samen met de woningcorporaties en Capelle aan de IJssel een aanbesteding gestart voor de aanleg, het beheer en de exploitatie van een warmtenet. Er is één partij, Eneco, overgebleven waar het gesprek verder mee wordt gevoerd. Eind dit jaar wordt het definitieve aanbod van Eneco verwacht. Als eerste stap is al wel een overeenkomst gesloten met Havensteder om 750 woningen aan te sluiten op stadsverwarming.

Afronden lopende gebiedsaanpakken

Voor een groot deel van de lopende gebiedsaanpakken is financiële dekking vanuit het Rijk en de gemeente. Voor de gebiedsaanpakken Reyeroord-Oost, Rozenburg en Prinsenland – Het Lage Land is nog dekking nodig. Met de WIS subsidie vanuit het Rijk komen hiervoor waarschijnlijk extra middelen beschikbaar. Samen met de andere rijkssubsidies biedt dit de mogelijkheid om met aanvullende middelen van de gemeente een betaalbaar aanbod aan gebouweigenaren te kunnen doen.

Aanpak kookgasaansluitingen

Alle Rotterdammers die alleen aardgas gebruiken voor het koken worden geïnformeerd over de mogelijkheden om elektrisch te gaan koken. Hiervoor zijn nu landelijke subsidies beschikbaar. Door elektrisch te gaan koken, betalen deze Rotterdammers niet langer twee keer vastrecht én neemt het aantal aardgasaansluitingen af.

Ontwikkelingen Warmtebedrijf Rotterdam en de Wcw

Door de ontwikkelingen rond WbR kwamen de gebiedsaanpakken Pendrecht, Reyeroord en Rozenburg op pauze te staan. De situatie van WbR leidde tot onzekerheden over de inkoop en levering van warmte waardoor Vattenfall geen investeringsbesluiten kon nemen.

In november 2022 heeft de gemeente de verkoopovereenkomst van WbR ondertekend en konden de gebiedsaanpakken in Pendrecht en Reyeroord verder. In Rozenburg kan dat pas als duidelijk is of er voldoende ruimte op De Nieuwe Warmte Weg is om Rozenburg van warmte te voorzien. Als dat niet zo is, moet voor Rozenburg een andere warmtebron worden gezocht.

Ook de Wcw is van invloed op de voortgang van de gebiedsaanpakken. Zoals toegezegd tijdens de commissie MHEK (23bb001825) van 16 maart 2023 informeer ik u in deze voortgangsbrief over de ontwikkelingen in relatie tot de Wcw. Via de voortgangsrapportages van het KAR en de verantwoordingsmomenten in de P&C cyclus houd ik u op de hoogte van het vervolg.

In oktober 2022 nam het kabinet het besluit om warmte meer publiek te organiseren. Dit betekent dat voor nieuwe warmtenetten een warmtebedrijf moet worden aangewezen met een publiek meerderheidsbelang. Een meer publieke route is noodzakelijk om regie te kunnen voeren op de energietransitie en de publieke belangen voor onze Rotterdammers goed te kunnen borgen en bewaken. Dit wordt geregeld in de Wcw. De beoogde inwerkingtreding van de nieuwe wet is juli 2024. Volgens het conceptwetsvoorstel is een aantal samenwerkingsmodellen mogelijk waaronder een Joint Venture met een publiek meerderheidsbelang.

De gemeente is nu in gesprek met Vattenfall en Eneco om bestaande afspraken Wcw-proof te maken. Ook wordt er verkend hoe de warmtebedrijven onder de Wcw willen samenwerken met publieke partijen. Parallel hieraan onderzoekt de gemeente hoe de meer publieke route kan worden vormgegeven door in gesprek te gaan met de publieke partijen die hierin een rol kunnen spelen, zoals de netbeheerder van gas en elektriciteit.

Ondertussen werkt het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) aan een overgangsrecht voor bestaande afspraken. Het idee is dat bestaande afspraken zoals concessies worden omgezet in aanwijzingsbesluiten voor het zittende warmtebedrijf. Doordat het overgangsrecht nog niet helemaal is uitgewerkt, is een aantal punten onduidelijk. Zo is het bijvoorbeeld nog niet duidelijk op welke restwaarde van de infrastructuur het warmtebedrijf recht heeft als de aanwijzing (voorheen concessietermijn) is afgelopen. Deze onduidelijkheden leiden tot investeringsonzekerheid voor de huidige warmtebedrijven. Om de investeringsonzekerheid te verminderen, is de gemeente in overleg met de warmtebedrijven en EZK over mogelijke oplossingen en maatwerkafspraken. Per project wordt gekeken hoe onzekerheden kunnen worden weggenomen. Bijvoorbeeld door stap voor stap te werken en beslissingen over kleinere deelgebieden te nemen.

Terugkoppeling over compensatie bewoner Bospolder-Tussendijken energietransitie (23bb001826)

In de commissie MHEK op 16 maart 2023 heb ik toegezegd dat ik uw commissie een terugkoppeling zal geven naar aanleiding van vragen over energiecontracten van bewoners in Bospolder-Tussendijken. Op 21 september 2022 hebben mevrouw Hakkenberg en mevrouw Ayadi bij de commissie MHEK hun zorgen geuit over de energietransitie in Bospolder-Tussendijken. Een van hun zorgen was dat niet iedereen bij een overstap naar stadsverwarming financieel voordeliger uit is. Bijvoorbeeld als langlopende contracten worden opengebroken.

In de afdoening (22bb006930) van de toezegging 22bb006000 heb ik aangegeven dat Eneco heeft toegezegd dat als een bewoner kan aantonen dat hij over een langlopend gascontract (heeft) beschikt, de bewoner contact kan opnemen met Eneco over een financiële compensatie. Dankzij het lokale netwerk zijn de lijntjes met Eneco kort. Het sociaal team van de Verbindingskamer is tijdens de renovatie en het aardgasvrij maken van woningen in de Gijsinglaanbuurt met elke bewoner in contact gekomen. Bewoners met financiële problemen zijn doorverwezen naar de financiële spreekuren in het Huis van de wijk. Eneco is een aantal weken aanwezig geweest bij deze financiële spreekuren. Tijdens deze contacten zijn geen situaties voorgekomen van bewoners die een gunstig langlopend gascontract hebben gehad. In een situatie was een bewoner in de veronderstelling een langlopend contract te hebben, maar dat bleek uiteindelijk een variabel contract te zijn. Dit jaar contracteert Eneco de bewoners in de Korfmakersbuurt. Eneco heeft toegezegd tijdens deze gesprekken aan te geven dat als een bewoner een langlopend gascontract heeft, hij daarvoor gecompenseerd kan worden. Met deze toelichting stel ik voor om de toezegging 23bb001826 af te doen.

Met deze brief stel ik voor om de toezeggingen 'Lobbybrief Tweede Kamer over randvoorwaarden energietransitie' (23bb001824), 'Voortgangsrapportage nieuwe Warmtewet' (23bb001825), en 'Terugkoppeling over compensatie bewoner Bospolder-Tussendijken' (23bb001826) als afgedaan te beschouwen.

Met vriendelijke groet,

Drs. C.M. Zeegers MA
Wethouder Klimaat, Bouwen, Wonen

Bijlagen:

- Bijlage 1 Stand van zaken per gebiedsaanpak
- Bijlage 2a Lobbybrief Tweede Kamer randvoorwaarden energietransitie, met bijlage 2b 'Op naar een succesvolle energietransitie in Rotterdam en Nederland'